

אלא פירות, מפני שהכמים גזרו על סתם ידים ושהסיה דעתו
משמירתן שיהיו שניות לטומאה, ואם לא ירחץ את ידיו, יפסלו
הידיים את התרומה והביכורים. וטעונים הערב שמש – טמא שטבל
לטומאתו עדיין אסור בנגיעה בתרומה וביכורים עד צאת
הכוכבים של יום הטבילה. הרי אלו ההלכות הנוהגות בתרומה
ובביכורים, מה שאין בן במעשר שני. עתה פושט רב ששת את
הספק: ואם איתא – אם נאמר כצד הזה של הספק שאין ללמוד קל
מחמור ועל מותר במעשר שני, ניתני – היה למשנה לשנות הלכה
נוספת, שעל אסור בהן – בתרומה וביכורים, מה שאין בן במעשר
שערל מותר בו. אלא על כרחך שערל אסור במעשר שני.
דוחה הגמרא: תנא ושייר – אמנם ערל מותר במעשר שני, אלא
שהמשנה לא מנתה את כל ההלכות בהן קיים הבדל בין תרומה
וביכורים לבין מעשר שני, וישנן הלכות ווערל ביניהן שהמשנה
שיירה ולא מנתה אותן. שואלת הגמרא: ומאי שייר דהאי שייר –
איזו הלכה נוספת שיירה המשנה שניתן יהיה לומר ששייר אף את
זו. משיבה הגמרא: שייר – התנא שייר שתי הלכות הקשורות
לחלקה השני של המשנה, דקא תני סיפא (שם פ"ב מ"ב), יש דינים
שנוהגים במעשר שני ובביכורים מה שאין בן בתרומה. שהמעשר שני
ובביכורים מענין הבאת מקום – יש להעלותם לירושלים, את
המעשר לאוכלו, ואת הביכורים ליתנם לכהן שאוכלם שם.
ומענין ידיו, בשנה הרביעית והשביעית לשמיטה לאחר שהפריש
וביער מביתו את כל מעשרותיו, מצות עשה להתודות לפני ה', וכן
כאשר מביא ביכורים לכהן עליו להתודות. ואסור לאונן לאכול
מעשר שני וביכורים, ורבי שמעון מהיר ביכורים לאונן. והיבין
בביעור, ורבי שמעון פוטר את הביכורים מביעור. מדייקת הגמרא:
ואילו את ההלכה שאסור לבקר מהן בשומא, כלומר פירות של
מעשר שני וביכורים שנטמאו שאסור להדליק בהם,

הגמרא דורשת פסוק נוסף בפרשת פרה אדומה: נאמר (במדבר יט)
'והזה הזהר על הפסח, והנה תיבת הטהור' מיותרת, ומזה
שאמרה תורה 'טהור' מקלל ו-משמע שאין מדובר כאן בטהור
גמור, אלא במי שיש לו צד טהרה לדבר אחד, אבל עדיין הוא
טמא לדבר אחר. בא הפסוק ולימד על מכלול יום שיש לו צד טהרה
ולענין מעשר שני שנאמר (ויקרא יד ח) 'ורחץ במים וטהר', שאף
על פי שהוא טמא לענין תרומה, מכל מקום כשר בעבודות פרה
אדומה.
הגמרא דנה בכשרות ערל למעשר שני: בעו מיניה – שאלו בני
הישיבה מרב ששת, ערל מהו באכילת מעשר שני. הגמרא מבארת
את צדדי הספק: בי היכי דיליף מפסח במעשר שני לענין אינינות,
שאונו אסור בפסח כשם שאסור במעשר שני, וליף נמי מעשר שני
מפסח לענין ערלות, שערל אסור במעשר שני כשם שאסור בפסח.
או דלמא חמור מקל יליף – ניתן ללמוד פסח החמור ממעשר הקל,
קל מחמור לא יליף – אבל לא ניתן ללמוד מעשר הקל מפסח
החמור.
אמר להו רב ששת לבני הישיבה, תנתינה – שנינו פשיטות לספק
זה במשנה במסכת ביכורים (פ"ב מ"א): ישנם דינים שנוהגים
בתרומה וביכורים, ואינם נוהגים במעשר שני. התרומה והביכורים
שאכלם כהן טמא במזיד, תיבים עליהן מיתה בידי שמים. ואם
אכלם זר בשוגג, משלם קרן וחומש. ואסורין התרומה והביכורים
לזרים. והן נכסי בהן – התרומה והביכורים שמקבל הכהן הרי הם
שלו לכל דבר, ויכול לקדש בהם אשה ולקנות בהם עבדים
וקרקעות ובהמה טמאה. ועלין באחד ופאה, כלומר אם נתערבו
פירות תרומה או ביכורים בפירות חולין, אינם בטלים ברוב, אלא
צריך שכמות החולין תהא פי מאה מכמות התרומה או הביכורים
ואז הם בטלים. ומענין רחיצת ידים קודם נגיעה בהם אפילו שאינם

אגרות קודש

ב"ה, א' טבת, תשי"ט

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד נתן שי

שלום וברכה!

לפני נסיעתי על הציון הקי' נמסרה לי הידיעה התלפונית וגם השמות, והזכרתים תמול ער"ח
טבת על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

והרי על חדש טבת דרשו רז"ל שבו הגוף נהנה מן הגוף, ומובן ע"פ דרשות רז"ל, אחשוורוש זה
הקב"ה, אחרית וראשית שלו (מובא במאורי אור ובפירוש הרמ"א על מגילת אסתר) ואסתר זוהי כנסת
ישראל כאו"א מבני ישראל, שעצמות ומהות א"ס ב"ה נהנה מהעצם והפנימיות של כאו"א מבניי,
ודוקא בחדש טבת ששייך להלעו"ז, כמבואר בזהר הקי' זח"ב יב, א. זח"ג רנט, א. ז"ח איכה (צב, ד),
ובניי בעבודתם מהפכים חשוכא לנהורא ומרירו למתקא, שזהו תכלית בריאת כל העולמות, וכמבואר
בספר תניא קדישא פרק ל"ו שנשתוקק הקב"ה לבראותו.

ויהי רצון שיקוימו כל הברכות שבניי מברכין איש לרעהו במילואן ובאופן דמוסיף והולך,
וכהוראת ימי חנוכה אלו, דמוסיף והולך ועד כי גדל מאד.

בברכה לחנוכה שמח ולבשו"ט.

במש"כ במשה ואהרן, מי בנצח ומי בהוד - עיין עץ חיים של"ב (הארת המוחין) ספ"ו. ובזח"ב
כו, א בהגהות מהרח"ו שם.

שואלת הגמרא: מנא לן, משיבה הגמרא: אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן, דאמר קרא בוידי מעשר שני (שם כו יד) לא בערתי ממנו בפתא, וניתן לדייק מלשון הכתוב, ממנו ו-ממעשר שני אי אתה מכעיר, אבל אתה מכעיר שמן של תרומה שנתמא. שואלת הגמרא: ואימא – שמא נדייק מהפסוק שכתבנו אי אתה מכעיר, אבל אתה מכעיר שמן של קדש שנתמא, כגון שמן שהוקדש למנחות שנתמא, אבל שמן של תרומה טמאה היא אסור בהבערה כמו מעשר שני, משיבה הגמרא: וכי לאו קל וחומר הוא, ומה מעשר שני הקל, אמרה תורה, לא בערתי ממנו בפתא, קדש החומר לא כל שכן שיהא אסור לבערו כשהוא טמא, ועל כרחך 'ממנו' בא למעט תרומה. שואלת הגמרא: אי הכי – שאיסור הבערת שמן קודש שנתמא נלמד בקל וחומר ממעשר שני, תרומה נמי קל וחומר הוא, אם מעשר הקל אסור בהבערה בטומאה, תרומה החמורה לא כל שכן שאסור לבערה בטומאה. עונה הגמרא: הא בתיב 'ממנו', ללמד על תרומה שמוותר לבערה בטומאה. שואלת הגמרא: ומה ראית לומר שהיתר הבערה בטומאה נאמר בתרומה, וקודש נלמד בקל וחומר לאסור, שמא נאמר להיפך שהיתר הבערה נאמר בקודש, ותרומה נלמדת בקל וחומר להיפך. משיבה הגמרא: מקשה קדש לא ממימנא, שכן מצינו חומרות בקודש שאינן נהוגות בתרומה, ואלו הן, פנקעבס ו-ראשי תיבות של חומרות אלו, פגול – אם חשב הכהן באחת מעבודות הקרבן לזרוק דמו או להקטיר אימוריו או לאכול מבשרו לאחר הזמן הקבוע לכך, נזיר – בשר קרבן שנשאר לאחר זמן אכילתו, קרבן – נקרא קרבן להיות קרב על המזבח בפנים, מעלה – הנהגה ממנו בשוגג מועל ומביא קרבן מעילה ומשלם קרן וחומש, פרת – האוכל קודש בטומאת הגוף חייב כרת, וקודש אסור לאונו, הלכות אלו אינן נהוגות בתרומה, אין בה פיגול ונותר, אינה קריבה בפנים, אין בה מעילה לנהגה ממנה, האוכלה בטומאת הגוף אינו חייב כרת אלא מיתה בידי שמים, ואינה אסורה לאונן, נמצא שקודש חמור מתרומה, ומסתבר שהיתר הבערה לא נאמר בו. מקשה הגמרא: אדרבה, תרומה לא ממימנא מ'ממנו' להתירה בהבערה בטומאה, שכן מצינו בה חומרות שאינן נהוגות בקדש, ואלו הן, חפזי ו-ראשי תיבות של חומרות אלו, מיתה – האוכל תרומה בטומאת הגוף חייב מיתה בידי שמים, ואילו האוכל קודש בטומאת הגוף דינו בכרת, וחומש – אף שתרומה נאכלת לכהנים, זר האוכלה בשוגג משלם קרן וחומש לשבט כהונה, ואילו קודש מעת שהותר לכהנים באכילה אין בו מעילה ולא תשלום חומש. ואין לה פדיון, ואילו קודש קודם שהתקדש בכלי שרת וחלה עליו קדושת הגוף, יש לו פדיון. ואיך ידעו, ואילו קודש, יש המותר לזרים כגון קדשים קלים. מתרצת הגמרא: הנהגה נפשית – מניין החומרות הנהוגות בקדש ואינן נהוגות בתרומה, מרובה על מנין החומרות שנהוגות בתרומה ואינן נהוגות בקדש. הגמרא מוסיפה תירוץ אחר: ואיבעית אימא, פרת צריפה – חיוב כרת שחל על האוכל קודש בטומאת הגוף, חמור מחיוב מיתה שחל על האוכל תרומה בטומאת הגוף, לכן מסתבר שהיתר הבערה בטומאה נאמר בתרומה ולא בקדש. עוד שנינו לעיל: והאובלן ו-מעשר שני וביכורים בטומאת עצמן לוקה, מה שאין כן בתרומה, שהאוכלה כשהיא טמאה אינו לוקה. מדייקת הגמרא: מילקא הוא דלא לך, הא איסורא אימא לאכול תרומה טמאה. שואלת הגמרא: מנא לן איסור זה. משיבה הגמרא: אמר קרא לגבי פסולי המוקדשין (שם כו כב) 'בשעריך תאכלנו' תסמא ותסחור, ושנינו לעיל בבביתא דבי רבי ישמעאל שכונות הפסוק להחזיר בשר פסולי המוקדשין טמא באכילה, ומתיבת 'תאכלנו' יש לדייק לזה ולא לאחר, כלומר דווקא פסולי המוקדשין שנתמאו מותר לאוכלם, אבל תרומה שנתמאת אסור לאוכלה. ואין זה לאו מפורש אלא לאו הבא מכלל עשה, ולא הך מכלל עשה דינו כעשה שאין לוקים עליו. לעיל הוכיחה הגמרא מהסיפא של המשנה בביכורים (פ"ב מ"ב) ש'תנא אורי' כעת הגמרא מוכיחה זאת מהרישא (שם מ"א) העוסקת בדינים הנהוגים בתרומה וביכורים ואינם נהוגים במעשר שני: אמר רב אשי, מהרישא של המשנה נמי שמעת מינה דתנא ושירי, מילא קתני – ממה שלא שנה התנא את ההלכות דלהלן,

ואת ההלכה שהאובלן בטומאת עצמן, כלומר אדם טהור שאוכל מעשר שני או ביכורים טמאים לוקה, מה שאין כן בתרומה שאין איסור לבערה בטומאה, והאוכל תרומה טמאה אינו לוקה, שתי הלכות אלו לא קתני במשנה, אלמא תני ושירי, לכן ניתן לומר ששירי גם ברישא את ההלכה שערל מותר במעשר שני, ונדרתה ראית רב ששת מהמשנה שערל אסור במעשר שני. הגמרא מבארת את השיטות השונות שנישנו במשנה המובאת לעיל (ע"א): שנינו במשנה, ואובלן הביכורים לאונן, ורבי שמעון מורי. שואלת הגמרא: מנא לן לחיובם שהביכורים אסורים לאונן, משיבה הגמרא: דתני (דברים יב יז) 'לא תוכל לאכל בשעריך ו-מחוץ לירושלים, מעשר (שני) ותרומה ותרומתו ותרומת ידך, ואמר מר במסכת מכות (יז) 'תרומת ידך' אלו בביכורים, ואיתקש בביכורים למעשר שני ללמד, מה מעשר שני אסור לאונן, אף בביכורים אסור לאונן. מבארת הגמרא: ורבי שמעון לומד שביכורים מותרים לאונן, שהרי תרומה קרינהו רחמנא – התורה קוראת לביכורים 'תרומת ידך', ללמדך, מה תרומה מותרת לאונן, אף בביכורים מותר לאונן. עוד שנינו במשנה: ותיבין ומעשר שני וביכורים בביכורים, ורבי שמעון מורי ביכורים מביעור. מבארת הגמרא: מר – תנא קמא מקיש ביכורים למעשר שני, כפי שראינו במחלוקת הקודמת, וכשם שנוהג ביעור במעשר שני כך נוהג ביעור בביכורים. ומר – רבי שמעון לא מקיש ביכורים למעשר שני, כיון שהתורה קראה לביכורים 'תרומה', וכשם שבתרומה לא נוהג ביעור, כך אינו נוהג בביכורים. למדנו בגמרא לעיל: ואסור לבער מהן ו-ממעשר שני וביכורים בטומאת, וטהור שאובלן בטומאת עצמן, לוקה. מבארת הגמרא: מנא לן שאסור לאכול מעשר שני טמא. דתנא, רבי שמעון אומר, נאמר לגבי מעשר שני (שם כו יד) 'לא בערתי ממנו בפתא', ומשמע, לא נהגתי מהמעשר שני בהבערתו תחת התבשיל או להדלקת הנר, בין שאני טמא והוא – המעשר שני טהור, בין שאני טהור והוא טמא. ולכאורה מדוע אינו מתודה שלא בערתי ממנו כשאני טהור והוא טהור. אלא משמע שכן הוא אומר, אפילו בשעת טומאה שלא יכולתי לאכול, לא בערתי ממנו, וכל שכן בטוהר שלא ניתן אלא לאכילה לשתייה ולטיכה שלא בערתי ממנו. הרי משמע שאסור לאכול מעשר שני בטומאה, ומוסיף רבי שמעון ואומר: ותיבין מוזהר על אכילתו, כלומר היכן מצינו לאו מפורש על אכילת מעשר שני בטומאה, זאת אני יודע. לפני שמסיים רבי שמעון את דבריו, מקדימה הגמרא ומקשה: טומאת הגוף ביהדיא בתיב ביה – הלא איסור אכילת מעשר שני בטומאת הגוף מפורש בתורה, שנאמר (ויקרא כב ו) 'נפש אשר תגע בו ו-בשרו או במתו' וסמא עד הערב ולא יאכל מן הקדשים כי אם רחין בשירי בפי', ומבואר להלן בגמרא (עד: ש'קדשים' כאן הכוונה למעשר שני, ומדוע אמר רבי שמעון שאינו יודע היכן לאו מפורש על כך. מתרצת הגמרא: הכי קמיבעיא ליה – כך שאל רבי שמעון, טומאת עצמן מנין – היכן מצינו לאו מפורש בתורה לטהור שאוכל מעשר שני טמא. ומשיב על כך רבי שמעון: תלמוד לומר (דברים יב יז) 'לא תוכל לאכל בשעריך מעשר הנהגה' ותינו מעשר שני, ויתלך בענן פסולי המוקדשין ו-קדשי מזבח שנפל בהם מום ונפדו שמותרים מעתה לזר, הוא אומר (שם טו כב) 'בשעריך תאכלנו' והפסול והחור ויהי כצב ויבא, ותנא בברייתא דבי – מבית מדרשו של רבי ישמעאל, שפסוק זה מלמד שאפילו טמא וטהור אובלן על שולחן אחד בקערה אחת מבשר פסולי המוקדשין, ואינן חוששין לטומאה, כלומר מותר לטמא לאכול מהבשר, ומותר לטהור לאכול מהבשר אף שנגע בו הטמא וטימאו, שבשר פסולי המוקדשין נאכל בין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמו, וקאמר רחמנא הוא דאמר לך הך, 'בשעריך תאכלנו' הך לא תיכול – ואמר הקב"ה, אותו ששבשר פסולי המוקדשין אמרתי לך 'בשעריך תאכלנו', הדיינו בין בטומאת הגוף ובין בטומאת עצמו, אופן זה במעשר שני 'לא תוכל לאכול בשעריך', מכאן שמעשר שני אינו נאכל לא בטומאת הגוף ולא בטומאת עצמו. למדנו בגמרא לעיל שאסור להעביר מעשר שני וביכורים טמאים, מה שאין כן בתרומה, שמוותר ליהנות מהבערת תרומה טמאה.